

Τὸ διαμάντι ἔπαιρνε μύριες ἀνταύγειες ἀπὸ τὸν ἥλιο, ὅπως τὰ μάτια τῆς ἔπαιρναν θεῖες ἀνταύγειες ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς. Καὶ πλημμυρισμένη ἀπὸ φῶς κι' οὐράνια ἁρμονία ἔπινε χαρούμενα ἀπ' τὴν ἀστείρευτη πηγὴ τῆς διάφανης καὶ ὠραίας τῆς ψυχῆς.

Τὴ σκληρὴ πέτρα ποῦ εἶναι τὸ διαμάντι καὶ πῶς ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται μέσα στὰ πολύφωτα τρίγωνα παλατάκια του! Ἔτσι γερὴ εἶναι τῆς κόρης ἡ ἀγάπη· ἔτσι κι' ὁ καλὸς τῆς σὰν ὀλόλαμπρος ἥλιος λάμπει στὰ παλάτια τῶν παρθενικῶν τῆς στοχασμῶν κι' ἀπ' τὴν καθάρια τῆς καρδιὰ ἀναβλύζει τ' ἀθάνατο νερὸ τοῦ ἀληθινοῦ.

Πρόσεξε, παλληκάρι, τὴν πολύτιμη πέτρα τοῦ δεσμοῦ ποῦ τόσο εἶναι σκληρὴ, μπορεῖ ἔ-

νας ἀλαφρὸς κι' ἀστόχαστος κτύπος νὰ τὴν ραγίσῃ καὶ τὴν τρυφερὴ τῆς κόρης ψυχὴ νὰ τὴν μαράνη μὲ ἀπότομη πνοὴ ἀνέμου!

Μὲ καιρο τὸ δαχτυλίδι στόλιζε πάντα τὸ κρινόλευκο δάκτυλο, μὰ κάποια σκιά σὰ σύννεφο εἶχεν ἀπλωθεῖ πάνω ἀπ' τὴ διάφανη πέτρα ποῦ τώρα ἔλαμπε ἀμφίβολα.

Ὁ ἥλιος τῆς ἀνοιξιότικης ἀνατολῆς εἶχε γαθῆ πίσω ἀπ' τὴν πάχνη τῶν χειμωνιάτικων δειλινῶν κι' ἡ παγωμένες πνοὲς τοῦ χειμῶνα ἔγερναν τὸ μελαγχολικὸ τῆς κεφάλι μὲ τὰ ὕγρα καὶ θλιμμένα βλέφαρα πάνω ἀπὸ τὸ τρικυμισμένον πέλαγος τῆς ψυχῆς τῆς!

ΑΘΗΝΑ Ν. ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΕΝΙΕ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπομονῆς τοῦ βραβείου Νόμπελ εἰς τὸν μέγαν Γάλλον λογοτέχνην Ἀνατόλ Φράνς, δημοσιεύομεν ὡς δείγμα τοῦ ὕφους του τὴν κατωτέρω σύντομον κριτικὴν του διὰ τὸν Ἀνδρέαν Σενιέ.

»Εἰς αὐτὸν τελειῶνουν ἡ καλαισθησία, τὸ ἰδανικόν, ἡ σκέψις τοῦ 19ου αἰῶνος. Κλείει ἐντὸς του τὸν ρυθμὸν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ' καὶ τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν πνεῦμα. Εἶνε ἡ κατακλείς ἐνὸς κόσμου. Ἴδου διατί εἶνε ὑπέροχος, διατί εἶνε τέλειος. Βεβαίως αὐτὸς εἶνε ἕνα τέλος. Τελειώνει μίαν τέχνην, δίχως ν' ἀρχίσῃ καμμίαν ἄλλην. Κλείει ἕνα κύκλον. Δὲν ἔπειρε τίποτε αὐτός. Τὰ θέρισε ὅλα. Δι' αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Βαρθελεμὺ ἔκαμε τὰς πουδραρισμένας μαρκασίας ν' ἀγαπήσουν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐφύτουμε μέσα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἠθοποιῶν τῆς Ὀπερας τὸν ζῆλον νὰ μιμοῦνται τὴν Λαίδα καὶ τὴν Φρύνην καὶ νὰ δένουν τὰ μαλλιά τους μὲ μάλλινες ταινίες. Δι' αὐτὸν ἡ κυρία Πομπιδουρ ἠθέλησε τὴν ὀροφὴν τῶν αἰθουσῶν νὰ στηρίζεται εἰς Κορινθιακοὺς κίονας, αἱ κρεββατοκάμαρες νὰ ὁμοιάζουν ναοὺς, τὰ ἐρεισίνωτα τῶν καρεκλῶν νὰ ἔχουν τὸ σχῆμα λύρας, καὶ ὕδρια νεκρικὰ νὰ τοποθετοῦνται ἐπάνω εἰς τὰς ἐστίας.

Δι' αὐτὸ ὁ Καουλις μὲ ἕνα ψαλίδι καὶ μὲ μίαν ταινίαν εἰς τὸ χέρι, μὲ τὸ ὑποκάμισον, ἔλυε καὶ ἐξεφόρτωνε κατακόκκινος ἀπὸ τὸν κόπον καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν ἀρχαῖα χάλκινα ἀγάλματα καὶ Ἑλληνικὰ μάρμαρα, τὰ ὁποῖα ἐξελάμβανεν ὡς Ἀτρουσκικά δι' αὐτὸν, ὁ Σουασὲλ Γκοσιτὲ ἀνεσκαφε τὸ ἱπποδρόμιον τῆς Ὀλυμπίας. Δι' αὐτὸν, ὁ ζωγράφος Νταβιντ ἐξωγράφισε τὸν Λεονίδα καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους. Δι' αὐτὸν, ὁ ἀρχιτέκτων Λεϋτὸν εἰς τὰ φρούρια τῶν Παρισίων ἐτοποθέτησε ἀναγλύφους Παναγίας ποῦ κρατοῦσαν τὰ οἰκόσημα δι' αὐτὸν οἱ πρίγκηπτες καὶ αἱ χορευτρίαι ἐκτιζαν μέσα στὰ πάγκα των ψευτικά ἐρεῖλια, τάφους ἄδειους καὶ βωμοὺς εἰς τὴν φυλίαν. Δι' αὐτὸν, ὁ ἀββᾶς Ρέινάλ ἔγραφε μὲ συγκίνησιν «τὴν φιλοσοφικὴν ἱστορίαν τῶν ἀγίων τῆς Ἀμερικῆς». Δι' αὐτὸν ὁ Κοῦκ καὶ ὁ Μπουκαβίλ ἐγνώρισαν εἰς ἕνα κόσμον πολὺ πολιτισμένον καὶ ἀπὸ ἀβρότητα ἀγαποῦσε τὴν φύσιν κτρινοὺς ἄνδρας, γεμάτους ἀπλότητα καὶ κοπέλλες ντυμένες μὲ ἄνθη. Δι' αὐτὸν, αἱ εὐαίσθητοι γυναῖκες ὠνεϊρεύοντο μέσα σὲ πάγκα ἀγγλικά, Παριέες,

Κλαρίς καὶ Ἰουλίες. Δι' αὐτὸν ἐσκέπτοντο καὶ παρατηροῦσαν καὶ εἰργάζοντο ὁ Μπυφρόν, ὁ Νταλαμπέρ, ὁ Διδερό, οἱ ἐγκυκλοπαιδικοὶ δι' αὐτὸν ὁ Βουλταίρος ἐκίρηξε τὴν ἀθηροσκίαν, ὁ Ρουσσὸ τὴν φύσιν, ὁ Ντολμπάχ τὸν ἀθεϊσμόν, ὁ Μιραμπὼ τὴν ἐλευθερίαν. Ἦτο ἀπολύτως ὅτι ἦτο καὶ ἡ ἐποχὴ του : Νεοῦλλην διδακτικὸς, ἐγκυκλοπαιδιστής, ἐρωτικὸς, ρωμαντικὸς, αισθαντικὸς, αισθηματικὸς, ἄθεος, φεγιαντίνος. Μέσα εἰς τὰ ἀγγλικά πάγκα εἶδε τὴν φύσιν ἡ ἀρχαία καλαισθησία του δὲν ἦτο πραγματικὰ παρὰ ἡ καλαισθησία τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Τὸν ἐπαίνω καὶ τὸν θαυμάζω. Διότι δὲν θὰ ἔκαμνε παρὰ μίμησιν ἐὰν δὲν ἔκαμνε Λουδοβίκον τὸν ΙΣΤ'. Ἀγαπᾷ, ιουώθει, ἀγκαλιάζει ὀλόκληρον τὸν 19. αἰῶνα. Δὲν προμαντεύει, δὲν προσάσθαινει τίποτε ἀπὸ τὰ δικὰ μας. Νεωτεριστής, κανεὶς δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον ἀπὸ αὐτόν. Εἰς ὅτι παρασκευάζει τὸ μέλλον, εἶνε ἐντελὸς ξένος. Τίποτε ἀπὸ ὅτι μέλλον ν' ἀνθίσουν ἀργότερα, δὲν φέρει μέσα του τὸν σπόρον. Εἶναι ἀληθῆς σύγχρονος τοῦ Σουάντ καὶ τοῦ Μορελλέ. Δὲν ὑποψιάσθη οὔτε τὸν πνευματισμόν, οὔτε τὴν μελαγχολίαν τοῦ Ρενέ, οὔτε τὴν πληξίν τοῦ Ὀμπερμαν, οὔτε τὴν ρωμαντικὴν θέρημν τῆς Κορίνας. Δὲν προσέβλεψεν οὔτε τὰς μεταφυσικὰς περιεργείας, οὔτε τὰς φιλολογικὰς ἀνησυχίας ποῦ εἴλκναι τὴν Κυρίαν Στάελ καὶ τὸν Βενζαμὲν Κονστάν πρὸς τὴν Γερμανίαν. Εἶδε εἰς τὸ Λονδίνον νὰ παίζεται ὁ Σαίκτηρ καὶ δὲν ἠνόησε περισσότερα ἀπὸ τὸν Βολταίρον, τὸν Δετουριέρ καὶ τὸν Ντυσίλ. Ἡ φωτιὰ ποῦ τρέχει μέσα εἰς τὰς φλέβας του δὲν εἶνε ἡ λεπτὴ φλόγα ποῦ ἔκαψε τὸν Βέρθερον. Δὲν φέρει μέσα του τὸ μεγάλο ἀφηρημένον, τὴν ἀπέραντον ἀνησυχίαν τῶν νέων ἐποχῶν. Δὲν εἶνε γοητευμένος ἀπὸ τὸν μέγαν στρόβιλον ποῦ θὰ παρασύρῃ τὰ παιδιὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Δὲν ἔχει καμμίαν ἀπὸ τὰς τάσεις τοῦ νέου πνεύματος θὰ μποροῦσαμε νὰ ποῦμε στίχους τοῦ Δεμιέρ, τοῦ Μιλβουά, τοῦ Φοντάν, τοῦ Σεντολλέ ποῦ νὰ μᾶς σιγκιννοῦν βαθύτερα ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του, εἰς τὸ ὕψος, εἰς τὸν τόνον καὶ εἰς τὸ αἶσθημα. Εἶνε ὁ ὀλιγώτερον ρωμαντικὸς ἀπὸ τοὺς ποιητάς. Ὁ Λαμαρτίνος τὸν ἠσθάνθη καλὰ, παρ ὅλον τὸ ὀλίγον, τὸν κριτικὸν πνεῦμα καὶ τὰς ὀλίγας του μελέτας. Εἰς αὐτόν, τὸ νέον θῦμα τοῦ τρόμου, ἠσθάνθη τὸν ὑποκινητὴν τῶν ἐγκλημάτων τοῦ

άπαισιού 18ου αιώνος, τὸν ἐχθρό. Δίχως καμμίαν ἀμφιβολίαν, αὐτὴ εἶνε ἡ βαθειὰ καὶ κρυφὴ αἰτία μιᾶς ἀντιπαθείας ποῦ ἐκδηλώνεται μὲ μίαν τυφλὴν ἀδικίαν εἰς τὰ «Μαθήματα φιλολογίας». Φαντασθῆτε πραγματικά ὅτι ὁ Σενιέ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ δημίου γιὰ μιὰ στιγμή καὶ ἐξῆσε κάτω ἀπὸ τὸ Κοινουλαιόν. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία πῶς δὲν θὰ πλησίαζε τὴν συντροφιά τοῦ Σονάρ καὶ τοῦ Μορλέ...

Ὁ Σενιέ εἶνε μία ψυχὴ γεμάτη φλόγα καὶ ἀρετήν. Εἶνε ἓνα ἀνθρωπένον πνεῦμα ποῦ μέσα του πνέει τὸ πνεῦμα ἐνὸς αἰῶνος. Καὶ τί αἰῶνος! τοῦ πιὸ τολμηροῦ, τοῦ πιὸ ἀγαθητοῦ καὶ τοῦ πιὸ μεγάλου! Ἰδού τον ἀναμειγμένους μὲ τὸν Λαὸν καὶ τοὺς ἥρωας τοῦ 1779. Ἐμοιράζετο τὸ δυνατὸν ἰδανικὸν των καὶ τὰς

εὐγενεῖς πλάνας των. Κυττάξατε τὸν πλατυμέτωπον αὐτὸν ἄνθρωπον, πλήρη εἰκόνων καὶ σκέψεων μὲ τὸν ἀθλητικὸν λαϊμὸν του, ποῦ μὲ τὸ μάτι ἀναμμένο ἐρριφθῆ μέσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν κομμύτων καὶ ἐθυσίασε τὴν ἐλευθερίαν του, τὴν καρδιά του, τὸ πνεῦμα του καὶ τὴν ζωὴν του. Αὐτὸς ὁ ἄνδρας, εἶνε ὁ μεγάλους Σενιέ. Συνενώνει μὲ τὴν σοφίαν τῆς πολιτικῆς τὴν ὁρμὴν ἐνὸς ἥρωος. Δὲν εἶνε μόνον καλλιτέχνης βαθυστόχαστος, εἶνε μαζὺ καὶ πολίτης, εἶνε ἄνθρωπος, μεγάλος ἄνθρωπος. Πλήρης θάρρους, πιστός, σφός, μὲ δρᾶσιν μέσα εἰς τὰ ἐγκλήματα ποῦ τὸν περιζώνουν, ἐντελῶς μακρὰν ἀπὸ τὴν βίαν, διότι δὲν ἐγνώρισε τὸν φόβον, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λέγη:

«ὦ, ἀρετὴ! Ἐσὺ γὰ κλάψης, ἀν πεθάνω!»

Ἡ ζωὴ του εἶνε ὀλίγη, ἀλλὰ δυνατὴ. Ἡξίζεν ἀληθινὰ τὸν θάνατόν του. Ἦτο ἄξιος διὰ τὸ πολιτικὸν μαρτύριον.»

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ

Τὸ Ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Ἄνσερ» δημοσιεύει τὸ ἐξῆς ἐνδιαφέρον ἄρθρον, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν ἀκριβείαν ὑπάρχουν ἀριστουργήματα ζωγραφικῆς πωληθέντα ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς.

«Πρὸ τινος, ὁ ἔμπορος κ. Χέρμπερτ ἠγόρασε μίαν εἰκόνα πρωτότυπον ἀπὸ κάποιον παλαιοπωλεῖον πληρώσας 500 φράγκα. Ἦτο ὠρισμένως ἡ μεγαλύτερα εὐκαιρία ποῦ θὰ ἠμποροῦσεν ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχη ἴσως. Μετὰ τινος μῆνας, εἰδικὸι ἐξετάσαντες τὴν εἰκόνα, ἐξηκρίβωσαν ὅτι ἦτο ἓνα θαυμάσιον ἔργον τοῦ Ρέμπραντ, τοῦ προσέφερον δὲ ὅπως τὴν ἀγοράσουν ἐν ἑκατομμύριον φράγκων!»

Πρὸ τινων μηνῶν πάλιν εἰς τὸ καλύδι ἐνὸς Ρώσου χωρικοῦ εὐρέθησαν δύο ἀριστουργήματα ζωγραφικῆς, τὰ ὁποῖα ὁ χωρικός εἶχε μέσα εἰς τὴν κουζίνα του ἀνάποδα — εὐτυχῶς — ἐπὶ τινος τραπέζης, ἔθετε δὲ ἐπ' αὐτῶν τὰ μαχαιροπήρουνα καὶ τὰ πιάτα. Αἱ εἰκόνες ἠγοράσθησαν ἀντὶ εὐτελεστάτου ποσοῦ, ἔχουν δὲ ἀξίαν ἑκατομμυρίων.

Ἐπάρχουν ἄπειρα παρὰδειγματα, καθ' ἃ ἔργα τέχνης μεγάλης ἀξίας περιήλθον τυχεῖως εἰς τὴν κατοχὴν ἀνθρώπου ἀδοχοῦ τῆς τέχνης, ὁ ὁποῖος τὰ ἐπώλησεν ἔπειτα ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς εἰς εἰδικὸν καὶ ἐπλούτισε.

Ὁ κ. Ντάιβος λ. χ. ἀπὸ τὸ Μπρίστολ ἐπισκεφθεὶς κάποιον συγγενῆ του, ἐξηκρίβωσεν ὅτι εἶχε μέσα στὴν κουζίνα του ἐν ὑπέροχον ἔργον τοῦ Λαντσήρ. Ὁ ἄνθρωπος ἐξήγησεν, ὅτι ἀντὶ νὰ τὸ πετάξῃ στὰ σκουπίδια ὡς ἄχρηστον, τὸ εἶχε μέσα στὴν κουζίνα! Εἰς τὴν σάλλα του ἤμως εἶχεν ἀντιγραφὰς σημερινῶν ἔργων, ποῦ δὲν εἶχαν καμμίαν ἀξίαν. Ἄλλ' ἦσαν καινούργεῖ, καὶ ἔκκνον φυγοῦσαν! Κάποιος ἄλλος, ἰατρός ἀπὸ τὸ Μπέρμιγγαμ, ἐπισκεφθεὶς ἕναν ἄρρωστον πελάτην του, ποῦ ἔμενον εἰς πτωχι-

κὸν σπῆτι, ἀνεκάλυψε κρεμασμένην εἰς μίαν σφίταν καὶ περιφρονημένην μίαν θαυμάσιαν εἰκόνα τοῦ Λάλλυ. Τὴν ἠγόρασεν ἀμέσως ἀντὶ ὀλίγων σελλινίων καὶ τὴν ἐπομένῃ τὴν ἐπώλησεν ἀντὶ 400 χιλιάδων φράγκων!

Ἐνας ἔμπορος ἔργων ζωγραφικῆς, γνωστότατος εἰς τὸ Παρίσι, ἐχρησάσθη μίαν κορνίζα ἐξαιρετικοῦ μεγέθους, ἀπετάθη δὲ εἰς διάφορα μέρη, ὅταν ἐπὶ τέλους παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν κάποιος ξυλουργὸς μὲ μίαν τεραστίαν εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν ἐζήτηε νὰ πωλήσῃ. Τὴν εἰκόνα τὴν ἐθεωροῦσεν ἄχρηστον καὶ τὴν ἔδιδε μαζὺ μὲ τὴν κορνίζαν. Ὁ ἔμπορος τὴν ἠγόρασεν 20 φράγκα, μὴ γνωρίζων δὲ καὶ ὁ ἴδιος τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, τὸ ἔβαλε σὲ μίαν ἄκρην εἰς τὸ καταστήματόν του. Μετ' ὀλίγους μῆνας, φίλος του καλλιτέχνης, ἐπισκεφθεὶς τὴν καταστημά του, ἐζήτησε νὰ ἐξετάσῃ τὸν σκονισμένον πίνακα. Ἀπεδείχθη, ὅτι ἦτο μία παρὰλλαγή τῆς εἰκόνης τοῦ Ραφαήλου «Ἀδάμ καὶ Ἐῶα», ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὸ Βατικανόν, ἀξίας 100 χιλ. φράγκων. Ἡ παρὰλλαγή ἦτο ἔργον τοῦ ἰδίου Ραφαήλου.

Πρὸ τινων ἐτῶν ἡ περίφημος εἰκὼν τοῦ Ραφαήλου, ἡ «Σφαγὴ τῶν Ἀθῶων», εὐρέθη εἰς μίαν καλύβαν εἰς τὸ Κόμο τῆς Ἰταλίας. Ἀνήκεν εἰς τὴν κυρίαν Μπέντα Ρίβα, πτωχὴν χήραν, ἡ ὁποία ἐνῶ προηγουμένως θὰ ἦτο εὐτυχὴς νὰ τὴν πωλήσῃ ἀντὶ ὀλίγων λιρῶν, ὅταν ἔμαθε τὸ ὄνομα τοῦ καλλιτέχνου ἠρνήθη νὰ τὴν δώσῃ ἀντὶ 800 χιλ. φράγκων, ποῦ τῆς προσέφερον.

*

Πλεῖστα ἔργα μεγάλων ζωγράφων παραμένουν ἀφανῆ ἐπὶ ἔτη εἰς πτωχόσπιτα, καταστήματα ἢ ὑπόγεια, τῶν κατόχων αὐτῶν οὐδέποτε φανταζομένων ὅτι ἦσαν κύριοι ἐνὸς θησαυροῦ. Πρὸ τινος εἰς ἓνα σπῆτι χωρικοῦ εἰς Τσεσάιαρ